

04|

Oplevelses(u)muligheder i ledelsespraktikken

- et filosofisk strejftog gennem tre organiseringsformer af liv

KIM GØRTZ

Ph.d. Filosof

Chefkonsulent i Copenhagen Coaching Center

INDLEDNING

I dette bidrag vil jeg skrive og fortælle mig ind i en spredt mængde af erindringer og samvittigheder, som cirkulerer i og omkring ledelsesfunktionernes oplevelsesformer i det maskinelle organiseringsliv. Stilen i bidraget er tilsigtet, anmassende og virker umiddelbart svært foreneligt med gængse betegnelser for, hvad ledelse gennemlever i det daglige, organisatoriske liv. I den forstand virker teksten delirisk og dyrker livserfaringerne og tidsopfattelserne udi mere eventyrlige registre samt alle de uendeligt betydningsfulde eksperimenter, som sjældent finder betegnelser eller mening – og derfor ikke (kan) opleves i arbejdslivets gøren og laden.

Ambitionen og håbet er at få skriften, du læser, til at lugte og smage lidt af bevidsthedsliv samt af det blod og den fysik, som ledelseskroppen udgør og således søge væk fra steril geometri, klinisk analyse og forkromet matematik ved at tage afsæt i et fænomenologisk og romantisk billede af 'oplevelsen':

”NOGET BLIVER EN OPLEVELSE, SÅ FREMT DET IKKE BLOT OPLEVES, MEN I KRAFT AF AT VÆRE OPLEVET FÅR ET SÆRLIGT EFTERTRYK, DER GIVER DET VARIG BETYDNING.”

[Gadamer, 2004, s.63]

Men samtidig består budskabet, opfordringen og måske ligefrem fordringen i dette bidrag i at søge hen i den form for hermeneutiske refleksivitet, der først og fremmest driver bort fra dokumentationen, empirien og eksemplernes repertoire.

Således driver teksten og med den dig, kære læser, et sagsanlæg frem, der både fabulerer om emnet som emnet ved at spille på 'oplevelse' dels som at være sig bevidst, hvorved udtryk som betydningsenheder, meningsformationer, det givne, liv og produktivitet kobles ind i tekstmassen, og ved at lade oplevelsesenheden blive til den para-

doksale intentionalitet, som søger ind i den påvirkning, der tilsigtes at komme væk fra. Med andre ord vil jeg cirkle omkring meningshelheder og oplevelsesstrømme i en mere bevidsthedsfænomenologisk indkredsning af emnet og samtidig koble det uforglemmelige og uerstattelige til den indre sammenhæng mellem oplevelsen og livet, hvor "livets griben udover sig selv" herved indebærer, at enhver oplevelse, udgør 'et moment af det uendelige liv – et moment ved selve livsprocessen'. (Gadamer, 2004, s.70 jf. Schleiermacher)

I den romantiske og fænomenologisk-hermeneutiske begribelse af 'oplevelsen' som

- 'at leve, når livet sker' (arven fra Hegel og Goethe);
- 'dybe mennesker har oplevelser, der varer længe' (inspirationer fra Nietzsche, Simmel og Bergson) samt
- at; 'undtagelser består i at hæves op over livets kontinuitet' (perspektiver fra Heidegger og Deleuze)

– vil det være mest nærliggende at dvæle i dette gennem teksten – og således lade sig irritere over, begræde eller beklage, at det herskende oplevelsesrum i moderne former for ledelse og organisatoriske livsverdner forekommer pænt nivelleret og mildest talt indskrænket og indskrænkende.

Imidlertid drives teksten frem af en metodisk inspiration, der lyder gennem et sprog, som både;

"... LADER SIG DEGRADERE TIL ET BLOT OG BART ENSFORMIGT TEGNSYSTEM, DER KAN BENYTTES AF HVERMAND OG SÆTTES IGennem SOM NOGET FORPLIGTENDE; DERNÆST ... I ET STORLADENT ØJEBLIK ÉN ENESTE GANG AT SIGE DET ENESTÅENDE, SOM FORBLIVER UUDTØMMELIGT..."

(Heidegger, 2007 s. 180)

Og med Kant nærmest samhörigt udtrykke metode og formål med dette bidrag, nemlig;

"... AT ÅBNE BEGREBETS SAMLEDE ERKENDELSESKRAFT OG BRINGE EN ERFARING I STAND. EN SÅDAN ERFARING RUMMER ... DELS EN MATERIE, SOM SKAL ERKENDES ... DELS EN BESTEMT FORM TIL AT ORDNE DENNE ERKENDELSE MED..."

(Kant, 2002, s.106)

OPLEVELSERNES LIV I LEDELSPRAKTIKKEN; BEBOELIGHED OG ORGANISERING AF INTENSITET

Som Gadamer bemærker det, bliver 'at opleve' og 'oplevelse' (erleben og Erlebnis) først almindeliggjort i det tyske sprog i løbet af slutningen af 1800-tallet, og Hegel bruger allerede udtrykket første gang i en rejseberetning ved følgende sentens:

"... MIN HELE OPLEVELSE..."

(Gadamer, 2004, s.62)

Hegel selv brugte, som i øvrigt også Kant og hele den filosofiske tradition, begrebet erfaring (Erfahrung), som trækker aner tilbage til det græske begreb: 'Empiria", hvor der – i ikke lige linjer – typisk skelnes mellem sanseerfaring, dvs. rå og ubearbejdet sansemateriale, og teoretiske og analytiske bearbejdede erfaringer, dvs. hvor tanken, refleksionen typisk via en kategorial prægning har bestemt sanseinputtet som noget.¹ Til forskel fra dette traditionelt set tyngede og tyngende erfaringsbegreb, hænger 'oplevelse' sammen med udtryk som opleven og levevis (Lebewesen) og har via Goethetiden primært fastholdt betydningen; 'stadig at leve, når noget sker'.²

'Oplevelse' antyder her, ifølge Gadamer, en umiddelbarhed, hvormed man opfatter noget virkeligt; noget umiddelbart givent – som en art primær stoflighed for fantasiers formgivelser. Og som Gadamer anfører, indgår der en dobbelttydning i oplevelsesbegrebet; dels som nævnt den førstehåndshed, der går forud for al tydning, dels det varige udbytte af oplevelsen:

”NOGET BLIVER TIL EN OPLEVELSE, SÅ FREMT DET IKKE BLOT OPLEVES, MEN I KRAFT AF AT VÆRE OPLEVET FÅR ET SÆRLIGT EFTERTRYK, DER GIVER DET VARIG BETYDNING.”

(Ibid., s.63)

I den forstand befinder der sig, ifølge Gadamer, noget uforglemmeligt og uerstatteligt forbundet med oplevelser, som peger på en indre sammenhæng mellem oplevelsen og livet. (Ibid., s.68-69)

Det er specielt Dilthey, der fører udviklingen af oplevelsesbegrebet videre – bl.a. via inspiration fra Rousseau og hans begreb om liv, samt den generelle romantiske kritik af oplysningstiden. Hvor naturvidenskabens kendsgerninger således figurerer som erfaringer; deraf erfaringsvidenskab (med det primære sigte på data og empirisk dokumentation, mm), opstår og begrundes åndsvidenskab, og dens dertil knyttede særlige kendsgerninger, i og omkring menneskelige oplevelser i form af refleksivitet og at være/blive sig bevidst. I det hele taget vedrører humanvidenskab en dybereliggende interesse for mening og betydning; hvordan anskuelser samles og indhold formateres, og Dilthey søger hermed at koble et livsbegreb med oplevelsesbegrebet gennem begrebet 'det givne':

”OPLEVELSESENHEDEN ... REPRÆSENTERER DET GIVNES VIRKELIGE ENHED. ”

(Ibid., s.67)

Pointen er her, at 'livet' knyttes til alle former for meningsdannelse, betydningsenheder og forståelseshorisonter, og 'oplevelse' bliver således til åndsvidenskabens altdominerende erkendelsesgrundlag; et projekt som genoptages af Husserl med en række centrale forskydninger, bl.a. at en oplevelse opfattes som en intentionel relation, dvs. at der kun findes oplevelser, for så vidt der er noget, der opleves og intenderes i dem, og som Gadamer konstaterer:

”PÅ DENNE MÅDE BLIVER BEGREBET OPLEVELSE HOS HUSSERL TIL EN GENEREL BETEGNELSE FOR ALLE BEVIDSTHEDSAKTER, HVIS VÆSENSSTRUKTUR ER INTENTIONALITETEN.”

(Ibid., s.67)

'Oplevelse' er således indtil videre primært erkendelsesteoretisk indkredset, med de specielt følgende centrale kendetegn; at livet manifesterer sig i oplevelsen, og at oplevelser har en fortættende, intensiverende betydning, samt, at:

”HVAD DER GÆLDER SOM EN OPLEVELSE ... ER MENT SOM EN ENHED OG OPNÅR HERMED EN NY MÅDE AT VÆRE PÅ.”

(Ibid., s.68)

Herudover opsamler Gadamer følgende karakteristika ved den livsfilosofiske og fænomenologiske prægning af 'oplevelse', nemlig som noget, der konstitueres i erindringen, dvs. 'den varige betydning, som en erfaring har for den oplevende person':

”ALT OPLEVET ER SELVOPLEVET, OG EN DEL AF DETS BETYDNING ER, AT DET TILHØRER ENHEDEN AF DETTE 'SELV', OG DERFOR HAR EN UMISKENDELIG OG U-LØSELIG FORBINDELSE MED DETTE INDIVIDUELLE LIV SOM HELHED.”

(Ibid., s.68)

Nogle pointer tegner sig klart; dels at oplevelsens væsen er at være forskellig fra det, der vil kunne formidles om den eller fastholdes som begreb, dels at oplevelser forekommer at være så dominerende i deres væremåde, at man aldrig bliver færdige med dem³, samt at oplevelser qua deres umiddelbarhed unddrager sig enhver mening om deres betydning, og derved nærmest udgør modsætningen mellem livet og begrebet.

Som afrunding kan der via Gadamer anføres følgende pointer og bemærkninger – først under henvisning til Schleiermacher: "Enhver oplevelse er et moment af det uendelige liv", og dernæst Simmel, som forbinder 'oplevelse' med "et moment af livsprocessen", og henviser til at enhver oplevelse har karakter af eventyr. (Ibid., s.70) Herfra slutter Gadamer sig til følgende, nemlig at eventyret, ligesom oplevelsen, udgør en bestået undtagelse fra det vante liv; hverdagen og kontinuiteten, dvs. usædvanlig og henrykkende ud af enhver almindelig virkelighedssammenhæng, og Gadamer kobler da også sine overvejelser til 'den æstetiske oplevelse':

"DET SYNES LIGEFREM AT VÆRE EN DEFINERENDE EGENSKAB VED KUNSTVÆRKET AT BLIVE TIL ÆSTETISK OPLEVELSE, DVS. AT DETS MAGT MED ÉT SLAG RYKKER DEN OPLEVENDE UD AF HANS LIVSSAMMENHÆNG, SAMTIDIG MED AT DET FØRER HAM TILBAGE TIL HANS TILVÆRELSE SOM HELHED."

(Ibid., s.71)

Oplevelser udgør således både den nødvendige forudsætning for erkendelse af sammenhæng (historik) og identitetsmarkøren mellem den, der oplever (bevidstheden, selvet, jeget, subjektet, m.v.) og det, der opleves (genstanden, objektet, sagen, m.v.), og spørgsmålet er, hvad der transporterer, opretholder og reproducerer den relation, forbindelse eller identitet? Naturvidenskabens erfaringsorienterede forklarings-kategorier synes at være udelukket til fordel for livsbegrebet. Diltheys forslag er, at bevidstheden i sig selv er en struktur, dvs. 'selvoplevelsen' beror på en helhed af indre relationer, hvor pointen er, at:

"DET ER LIVET SELV, DER UDFOLDER OG FORMER SIG TIL FORSTÅELIGE ENHEDER, OG DET ER DET ENKELTE INDIVID, DER FORSTÅR DISSE ENHEDER."

(Ibid., s.213)

Med andre ord er det bestemte oplevelsers betydningsfuldhed, der etablerer livets sammenhæng, således som det viser sig for individet.

Hvor Dilthey således via oplevelsesbegrebet søger at nå frem til et begreb om psykisk sammenhæng, søger han samtidig, ligesom Husserl, tilbage til livets konkretisering, førstnævnte i form af 'livets iboende refleksivitet' og sidstnævnte i form af 'bevidsthedslivet'. (Ibid., s.238) Og selvom Gadamer, nok så loyalt og åbensindet fremlægger ideen om at oplevelser udgør et organiserende midtpunkt, som giver livsforløbet en enhed, på nøjagtig samme måde som en melodi tager form, (Ibid., s.213) så stiller han sig imidlertid i sidste ende kritisk an overfor forestillingen om selvbesindelsen, selvbiografien og den dertil knyttede privatisering af historien, når han konstaterer, at;

"ENHVER 'OPLEVELSE' ALLEREDE PÅ FORHÅND ER BESTEMT AF DE OMFATTENDE, HISTORISKE REALITETER, NEMLIG SAMFUND OG STAT. I VIRKELIGHEDEN TILHØRER HISTORIEN IKKE OS, MEN VI TILHØRER DEN. SUBJEKTIVITETEN ER ET TROLDSPEJL. "

(Ibid., s.263)

Således hjemses menneskers oplevelser af andre kræfter end selvbevidsthedens egne, de værende sig nok så lyse, dunkle, overfladiske og dybdegående; dels gennem de selvfølgelige måder vi lever, dels gennem det flagrende livs lukkede kredsløb.

Oplevelsernes flugt i den maskinelle ledelsesform; gitre og stoflighedens strømme

Der er umiddelbart noget indsamlede og hærdenende ved oplevelser. De ligesom bundfælder og forstærker noget, og samtidig udtrykker de en form for rå artikulation, som sker via et undertiden gentageligt midtpunkt. Oplevelser har forskellige organiserende bestanddele der tilsammen udgør et agglomerat bestående af korrektiver og kontante begyndelsesgrunde. Men der er også en stor rørlighed

i oplevelser, de væver sig ind og ud af hinanden, støder sammen, blandes sammen, og i disse gradationer synes nærmest en kadence at indfinde sig som serielle handlinger, som stifter en bestandig udskiftet verden.

Når oplevelserne bundfælder sig, dvs. bliver væsentliggjorte, får jordisk grund, bestjæles livet imidlertid gennem indstiftelsen af taktfaste trit og udgør derved en bestemt vibrerende form, hvis centrale tilstand består af en sprække og flugtende forskel ud af hvilken tegninger opstår og forehavender bliver til. Som en nærmest submolekylær rende, tegner der sig på dette eksistentielle areal rækker af ekspressive billeder og kæder af indre manier, hvis relationer, forbindelser og sammensætninger herimellem spænder fra vilkårlighed til regelmæssighed; et spænd der indstifter en anden akse, hvis linjer aftegner forløbet fra mulighed til virkelighed; potentialitet – aktualitet.

Oplevelserne tegner med andre ord menneskerne, giver dem selv billeder, verdensbilleder, billeder af de andres ansigter, for nu at nævne nogle af "de store kunstværker"; vægmaleriet, fotograferingen, m.m., og samtidig fungerer disse tegninger som muligheder for hvorved og igennem hvordan udtryk, grimasser, blikke, m.m. lader sig ske – og gøre. I og med fremkomsten af disse figurer og forekomster sker aftegningerne nemlig som motiveret; begrundelser og ræsonnementer, impulsernes takt og tone: 'Det er mig, der gør det!' – 'Det var det, der skete med mig.' – "Forleden oplevede jeg..." – "En fantastisk oplevelse!" – og så fremdeles...

Jeg bliver med andre ord til gennem oplevelserne og vice versa, men sjældent og nærmest aldrig som rå og ubearbejdet materiale og form, og samtidig er, hvad jeg væsentligt set er, heller ikke ubesmittet af interventionerne fra de nærmest uendelige kæder af og uforudsigelige sammensætninger mellem opførelsernes og bagtankernes systemer. Schopenhauers forestillingsverden og viljesverden; semiotik og pragmatik. Sagerne, genstandene, tingene spaltes frem, klippes ud – saksesparket. Langs oplevelsernes således producerende forskelliggørelse befinder der sig nogle modtagelsescentre, der opfanger og præger

begivenhederne gennem at pode, bemærke, kommentere, gribe, opfatte, m.m. – i det hele taget registrere, indtegne og formgive, 'det, der skete' og 'det, der skete med mig.' Disse manøvrer, som vel må figurere som navigerende kodninger, er ikke nødvendigvis nogens, dvs. éns egne fortolkninger eller en andens operationelle indgreb. Det kan være i form af større apparater såsom institutioner, relativt hærdede referenceensembler eller fortolkningsnetværk. I det hele taget hegemoniske kontinua; gitre, der veksler oplevelsernes differentieringer og bevægelser til mere eller mindre særegne (kende)tegn typisk i form af mening, og på den anden side mere eller mindre stoflige fortætninger af semantisk art, dvs. betydningsfulde intensiteter; væsentlighed – substans. Alternativet er oplevelser uden indhold eller udtryk, dvs. uorganiske begivenheder, immaterielle eventyr; oplevelser uden form eller substans.

Herved tenderes umiddelbart oplevelsernes grænse, eller måske skulle man sige; grænsen for oplevelsernes registreringsmulighed og fortætningsrealitet. I takt med en stigende interesse for afkodningsregimer, dvs. i den opslugende bevågenheds accelerando i og omkring forskydningen af betydningsbærende komponenter, hvor 'mit hjem' invaderes, må en vis besindighed i forhold til transkodnings-hysteriet imidlertid anmærkes; forfølgelsen af nye konceptioner i form af meningsproduktion og betydningsintensivering forekommer dels grusom som følge af selvets kontinuerlige nedbrydelse; kamikazens risikable karakteristikon, dels håbløs som følge af angstens kalejdoskopiske sug; bekymringens alvorlige dåd.

Når de monterede lidenskaber fjernes, eller med at lånt udtryk, når muligheds-betingelserne for fx at kunne anføre, at 'denne oplevelse betyder noget for mig', mister sin intensitetsvektor, eller når; 'jeg mister stemmen, og ikke kan sige noget', hverken fra eller for mig selv, om mig selv eller om oplevelsen, dvs. hvilken mening den har, kan have eller ikke have, så opstår der en ny bræmme. Når udtrykkenes tegndannelser og tilskrivningen heraf til den eller dem, der foretager dette, forsvinder, nedbrydes, indtræffer et andet batteri; så bliver tingene dunkle og grumsede, dvs. til som ubestemte spydspidser og intri-

kate streger, der fx afsnører rum; 'hvori, noget sker for nogen'. Opløsning og kollaps. Snakkende lyde og målløse motiver.

DEN FRIGJORTE OPLEVELSE; DEN KRØLLEDE DIAGONAL I LEDELSE

Så snart og så længe oplevelser figurerer dimensionalt, kan man være sikker på, at noget eller nogen har besat oplevelsen og gjort den effektiv eller funktionel via forskellige former for forgreninger; højder såvel som dybder, indre såvel som ydre, betegnelser, der ikke er uskyldige som fx i de måder hvorpå ordene lægges til givne oplevelser; 'det var en stor oplevelse.' Eller: 'Den oplevelse ramte mig dybt.' Når oplevelser således får tildelt, anlagt eller pålagt et omrids, dvs. at der tegner sig et område, en silhuet, kontur, m.m., kan vi være sikre på at her forekommer en art oplevelses-teknologi, dvs. en styring af hvad der sker/skete. Simpel addition.

Omvendt: Når oplevelser, dvs. dét, der sker/skete ikke figurerer binært, cirkulært, dvs. i sidste ende ikke segmenteres, og når oplevelserne således fortsat bevæger sig mellem tingene, tegnene, handlingerne, mellem menings- og betydningsgivende punkter, indstiftende koordinater, så forbliver oplevelserne glatte uden billeder og motiver; konturløse. Simpel subtraktion? Oplevelser uden betydning, dvs. typisk uden dybde, som ikke vedrører en eller flere, og som ikke giver eller tilgives mening, forekommer umiddelbart ligegyldige, kedsommelige og strengt taget ikke som værende inden for kategorien af at være en oplevelse: 'Der sker/skete ikke en skid!' En flosset oplevelsesmængde, som i sig selv er konsistent, konsolideret virker "i bedste fald" nærmest psykotisk eller ligefrem skizoid.

Såfremt den kategoriale oplevelsesmargin, stadig kan lade sig gøre, dvs. på grænsen af oplevelsens pragmatiske og semiotiske system, må grænseoplevelser strømme som unormale og illegale, ude af takt – utællelige, i utal, og som tangerende det passionerede indhold nærmest fortryllende; det er det, der sker, når diagonalen inden for rammen af den oplevelsesteknologiske model og dertil-

hørende geometri knækker af, frigives eller frigør sig selv, vokser ud over rammen af den biometriske horisont, bliver (til som) ustyrlig, stikker af, flygter: 'Hvad sker der lige her?' Heterogenesens forbavsende udtryk, en flig af kombineret meningsløshed og fascination. Grebet af resonansen mellem spredt kaos; som når man fjerner osten og bliver til i kraft af hullernes sammenhæng. Forbløffelsens traume.

I denne strøm af omfattende udglatning af biometrisk genereret materiale og geometrisk betegnet kapacitet er midten alle steder og ingen steder; her er sammenfaldets sammensætning mellem tegn og handling, mellem at sige og gøre, her er ingen og alle hjemme, sammenklappet åbning; her-løs plangeometri uden præcise og dermed koordinerende punkter, snarere skabende punkteringer, sammenbruddenes gennembrud, konsistens + intens konsolidering = *insistens*. Den formløse stofflighed svæver frit i rumløsheden som begivenhedernes betydningsløse væv, mystisk uden substans, kosmisk adspredelse, nærmest mytisk; fabelagtigt, fablende, sværmende og fantasmagorisk i og som den glatte slette; livsmagtens eskalerende forbindelser af til(stede)værelse.

OPLEVELSESMASKINEN I LEDELSE = MATERIALITET + DIAGRAM

I den flygtende operationelle forladelse fra tegn og udtryk, motiver og handlinger forekommer oplevelserne rå og ubearbejdet, og som sådan i retning af indholdssiden, dvs. i retning af en pulserende indfoldelse; impuls, inderliggørelse, approksimerende ligegyldighed, ugidelighed, depression; 'det betyder alligevel ikke noget'. Forstemmende kedsommeligt, uden lidenskab, apatisk; stoisk ro. I retning af udtrykssiden og udfoldelsen; 'siger det mig ikke noget', meningsløst, usynligt, kalder ikke på noget eller nogen. Fredsommelig para-noia? Ikke nogen, ikke noget, ingen vilje, uden skyld, intet ansvar, ligeglad, bare være, blive til, skride, briste; opleve – leve livet.

Fra hvilken side den fortløbende oscillerende bevægelse kommer eller krummer er ikke til at sige entydigt, samt hvordan denne foldning udarter sig i spændevide og ret-

ning, men noget eller nogen installerer bøjende punkter, krav, ansvar, ejerskab: 'Det må/skal da sige dig noget!' Giv mening; 'hvad siger det dig?' – og betyde noget; 'hvad vil du gøre?', og flugtvejen afskæres: 'Nu gælder det!' Fordringer, skylder noget til nogen, fordrer nogen noget, og til-freds-heden negeres mobiliserende; katastrofen, uheldet indtræffer, og der zigzagges igen; tegn/handlingsspillet (gen)op-tages typisk som angivet i og omkring de subjektive betegnelser; flugtbevægelsen standses omkring et jeg, et selv, et fikseret billede af 'mig selv': Opråb: 'Du må da tage stilling!' – og man kan (ikke) lade sig marginalisere, blive mindre, gøre sig smidig, vandre omkring, dvs. bevæge "sig" bevægeligt, bevarende forbindelsen til og med det jævne rum; hvirvlende, jævnet med jorden.

Falde ned på jorden igen, finde "sit" fodfæste, her foregår den reelle, dvs. molekylære kamp, blokeringen ankommer typisk i form af en omsluttende overkodning. Tilfanges taget. Pis! Så blev man til nogen – igen; 'jeg bliver mig'. Åh – og på dette absolutte vendepunkt, hvor jorden bliver ny, og dog allerede overtaget, overtegnet, handlingsangivet; hvor; 'jeg synes noget – og vel må gå (d)en vej', figurerer det effektive aspekt, der overtager det maskinelle og gør det mekanisk. Jeg bliver mekanisk; oplevelserne mekaniseres, men oplevelser er som stoflighed og formløse funktioner udelukkende maskinelle, dvs. en konsolideret mængde af materialitet og diagrammatiske træk. Hvis oplevelser således ikke blot skal tilføre formet stof til en evolutionær mekanik, men blive til som revolutionært maskinel, må "jeg ske" direkte fra det virkelige – i ét med stoffet.

At ske virkelig, virkelig at ske, blive til gennem oplevelser; virkelige oplevelser implicerer gennemstrømningen af en materialitet, som de givne oplevelser bringer med sig; resonansen, materialiseringen, og bæres frem, dvs. eksplicere, komme til udtryk gennem fremmed tegn, som irriterer toneangivende meningssedimenter i de herskende, semiotiske systemer. Nye begivenhedsrige benævnelser, der sker ved at gå uden om den bestemmende funktion, og forbi sig selv, og nervepirrende intensiteter, der forekommer gennem at effektuere potentialer og kreativitet.

En nomadisk rapsode fødes således hele tiden gennem at fuldbyrde oplevelserne ved at følge et diagram, der aftegner blokeringer, organiseringer, fordækte brister og annihilierende afgang.

Forvarslingen er hermed givet, oplevelsesruterne aldrig fastlagt, men dog indikeret; virkeliggørelserne af oplevelserne, og i dette spil sig selv, verden og alle de mange, mange andre synes optegnet; hold øje med tre mekaniske tegn/handlinger:

- **Ordensmekanikken**, dvs. hvad oplevelserne siger; læg mærke til hvordan de skal sige en noget, i hvilken udstrækning og med henblik på hvem og hvad – give mening: frigiv tegnet!
- **Ansigtmekanikken**, dvs. hvad oplevelserne gør; læg mærke til hvordan du skal reagere gennem mimik og gestik – være af betydning: fritag handlingen!
- **Repressionsmekanikken**, dvs. hvad grunden til oplevelserne er; læg mærke til hvor de bliver taget til indtægt at skulle komme fra, og hvad de har til hensigt – opholdsstedets midte herimellem, bristepunktet, hvor der findes, føres og fastholdes gidsler: frigør økotiopiens tungtvejende grunde!

OPLEVELSERNES TAKTISKE LOGIK I LEDELSE; DE KLASSISKE VÆRN: FORM OG UORDEN

Som det blev anslået tidligere hænger oplevelser sammen med at leve og gennemleve noget som nogen, fx opleve frygt gennem at føle det eller bevidne det. En oplevelse udgør en livserfaring, dvs. rodfæstet i indre tilstande, aktiviteter og processer af intens, emotionel påvirkning på ens indre og personlige liv. Til forskel herfra kan 'erfaring' opfattes som at fare afsted som fx i forhold til at rejse, at være på farten, og kan associeres til at lære, finde ud af, høre om, men også at undergå, modtage noget, hvorved 'erfaring' kan siges at relatere sig mere til ydre begivenheder, og det man lærer via sådanne hændelser. Fx er er-

faringsvidenskaben som nævnt en empirisk videnskab og de mere personlige oplevelser har som genrebetegnelse essayistik og dagbogsform.

Oplevelsesbegrebet strækker sig gennem "Væren og tid" og angives omtrent 20-25 steder, som i denne sammenhæng fremefter vil blive fremhævet. Først gang er i §10 i forbindelse med fremstillingen af Diltheys begreb om 'oplevelse'. Her fremhæver Heidegger den sammenkobling mellem liv, oplevelse og personlighed, som blev fremført af Gadamer omtrent 30 år senere (jf. ovenstående afsnit); og med en henvisning til Scheler citerer Heidegger følgende:

**"PERSONEN ER DEN UMIDDELBART MED-
OPLEVEDE ENHED AF OPLEVELSEN, IKKE
NOGEN BLOT TÆNKT TING BAGVED OG
UDEN FOR DET UMIDDELBART OPLEVEDE."**

(Heidegger, 2007, s.68)

Heideggers kritik af 'oplevelse' består i at det forbindes med et jeg, et subjekt eller en bevidsthed, dvs. en person, og han har gennemgående i sit hovedværk to primære indvendinger, nemlig dels at 'oplevelse' udgør en isoleret, tidslig erfaring, dels at 'oplevelse' udgør en indre, psykisk hændelse, som forekommer afkoblet fra kroppen såvel som fra den ydre verden. Hovedpointen er her, at mennesker grundlæggende ikke bliver bevidste om sig selv via fx samvittighedsoplevelsen men gennem den brugende omgang med tingene. I den forstand opfatter Heidegger ikke stemninger og følelser i form af indre oplevelsestilstande som omdrejningspunktet for det fundamentalontologiske projekt. Som hos grækerne handler værenstænkningen ikke om at afdække subjektive oplevelser.

I indgangen til en nærmere udforskning af oplevelsesfænomenet ville det i overensstemmelse med et aristotelsk træk derfor snarere være nærliggende at undersøge det logisk, dvs. anlægge et diskursivt og som sådan begrebsligt interesseret perspektiv.

Oplevelsernes første tidsalder og undersøgelsestilgangen til samme ville opstille og anvende nogle logiske kategorier med henblik på at billedliggøre og tilnærme sig det substantielle i oplevelsen. Med andre ord informere materialet via nogle formgivningsfaktorer og refleksionskategorier; lade formens midte kode oplevelsernes stoflighed. Således ville det være at gå klassisk til værks.

I fx overgangen fra spørgsmålet om oplevelsernes sted og deres kvalitet ville man foretage to samtidig operationer; både differentiere formen og samtidig lade informationerne følge en bestemt orden; rækken ville opdele, adskille, harmonisere og regulere facetterne af oplevelserne, og som et helt vinkelsliberi udi optikerkunst kunne spørgsmål om oplevelsernes tid, relation, aktivitet, stilling og kvantitet, m.m. forme et miljø, som ville producere et værn mod de kaotiske kræfter, som altid hjemsøger det rå og utæmmede stof. Denne barokke smidighed ville altid være oplagt; organisere kaos og skabe en geometrisk orden på udtrykssiden; hvad ville meningen med oplevelsen være? Og helt frem til slutningen af 1700-tallet kunne man i kronologisk forstand stadig forestille sig endda i nærmest fuldbyrdet udtryk skimte denne metode forekomme.⁴

Med en så særegen og anstrengende genistreg som den tyske kritiker og idealist; Immanuel Kant ville det (stadig) være fristende at spørge til oplevelsens kvantitet, kvalitet, relation og modalitet, dvs. forme fænomenet og lade det få mening gennem en forstandiggjort begribelse. I flæng kunne spørgsmål være som følger ud fra linjen; "oplevelsesmængden: mængden af oplevelser" ikke blot udgøre en fjerdedel af kategorial klogskab, men også præcisere emnet via tre underkomponenter, som fx: "Er det én bestemt oplevelse der forekommer? Findes der flere forskellige former for oplevelser? Handler det hele om oplevelser?"⁵

Følgende streng: "oplevelseskvaliteten og kvaliteter i oplevelser" griber efter det kvalitative niveau og gør det gennem realitetsoplevelsen: oplevelsen af realitet og realiteten i oplevelser, begrænsningsoplevelsen: oplevelsen af begrænsning og begrænsninger i oplevelser samt negationsoplevelsen: oplevelsen af negation og negationen af oplevelsen.⁶

Tilsvarende med strengen: "oplevelsesrelationen og relationen af oplevelse", hvor netop substansoplevelsen: oplevelsen af substans og substansen af oplevelsen, kausalitetsoplevelsen: oplevelsen af kausalitet og kausalitet af oplevelsen samt fællesskabsoplevelsen: oplevelsen af fællesskab og fællesskabet af oplevelsen – tvinger en forbindelse ind i og ud af sagen oven i købet med mulig virkende kraft. De sidste 25 procent af denne klassiske og forstandige begribelse af oplevelsens stoflighed vedrører strengen: "oplevelsesgraden og graden af oplevelse" gennem fx tematiseringer som mulighedsoplevelsen: oplevelsen af muligheder og mulige oplevelser, nødvendighedsoplevelsen: oplevelsen af nødvendighed og nødvendige oplevelser samt eksistensoplevelsen: oplevelsen af eksistens og eksistentielle oplevelser.

Herved ville emnets materiale være blevet formateret og et givent substantielt højdepunkt kunne være blevet angivet som svar på oplevelsernes mening i en given organisation og ledelsespraksis. Det ville være en analyse baseret i en taktisk logik med overordnede og underordnede pointer, niveauer og lag. Den klassiske abstraktion og aprioriske operation. Et præfigureret beredskab af teoretisk apparatur, der fortsat fungerer i relativt raffineret grad på diverse semiotiske institutioner bredt udi videnskabelige netværk og uddannelsessystemer, politiske såvel som universitære, merkantile såvel som militære, sociale såvel som individuelle, m.m. – og ikke mindst altgennemsyrende praksis i den ledelsesmæssige funktion og organisatoriske kontekst. Et klassisk fungerende aspekt, der primært søger et centrum, slår et søm i et sort hul, fylder det med mening i form af forviklet kraft; aldrig helt lokaliserbart – ikke-dimensionalt: paranoia eller kaos!

NOTER

1. Gadamer gennemgår i sit værk erfaringsbegrebet (s.329-343), og fremhæver bl.a. at den egentlige erfaring er erfaringen af ens egen historicitet, som sker gennem den sproglige overlevering – baseret i en åbenhed overfor den andens tiltale.
2. Ibid., s. 63 – Gadamer anfører bl.a. følgende udtryk fra Goethe: "Spørg kun ved ethvert digt, om det indeholder noget oplevet (ein Erlebtes) – eller: "Også bøger har deres oplevelse (ihr Erlebtes)" (s.64-65)
3. Jf. Nietzsche: "Hos dybe mennesker varer alle oplevelser længe". (Gadamer, 2004, s.68)
4. Den klassiske tilgang – og dermed den netop fremstillede sætning – udelukker ikke at denne ordning ikke også kan finde sted i dag, og stadig gør det i nærmest ekstrem grad; teori, tanke, refleksion, struktur, tegn informerer fænomenet, materialet, stoffet i dominerende grad; sagen selv er altid en konstruktion.
5. Pointen er her ikke at svare præliminært på spørgsmålene, men blot markere en mulig indkredsning af emnet og dermed en transcendental tilfangetagelse af stoffet i oplevelserne, hvilket ikke bliver mindre prækært og tydeligt via den kvalitative vinkel.
6. Igen handler det ikke om at angive entydige spørgsmål eller for den sags skyld besvare dem, men om at udstille den udtrykkelige formgivende og substantielt kodende manøvre.

LITTERATUR – SOM HAR INSPIRERET BIDRAGET

Deleuze, G. & Guattari, F. 2005 [1980] Tusind Plateauer. Kapitalisme og skizofreni. Det kongelige danske kunsthøgskolebilledkunstskoler

Gadamer, H. G. 2004 [1960] Sandhed og metode. Grundtræk af en filosofisk hermeneutik. Systime academic

Heidegger, M. 2007 [1927] Væren og tid. Klim

Kant, I. 2002 [1881] Kritik af den rene fornuft. Det lille forlag